

Càlig

Il·lustrant la memòria d'un poble

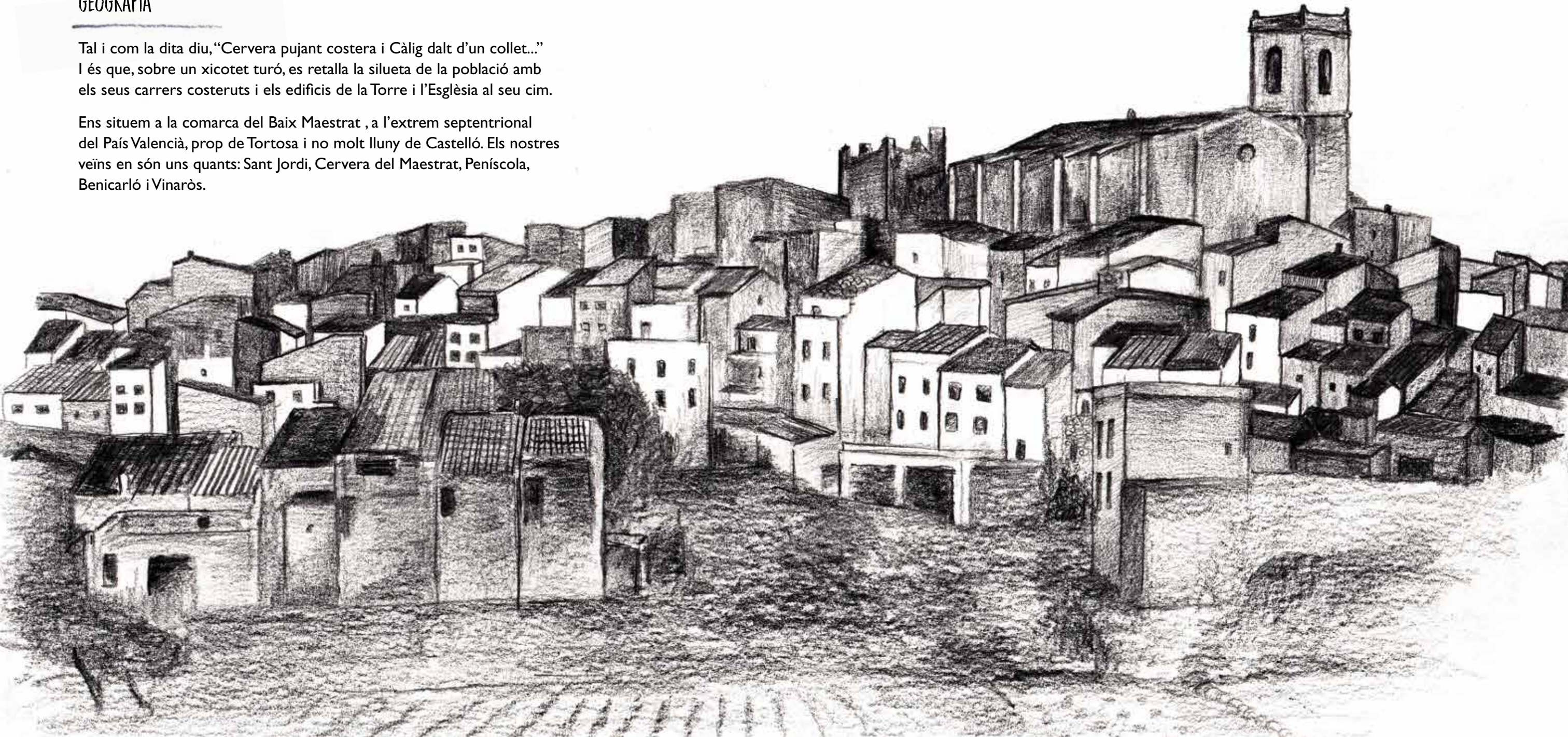
Il·lustracions i text **Mar Anglés Sancho**

Al poble que m'ha vist créixer

GEOGRAFIA

Tal i com la dita diu, "Cervera pujant costera i Càlig dalt d'un collet..."
I és que, sobre un xicotet turó, es retalla la silueta de la població amb els seus carrers costeruts i els edificis de la Torre i l'Església al seu cim.

Ens situem a la comarca del Baix Maestrat, a l'extrem septentrional del País Valencià, prop de Tortosa i no molt lluny de Castelló. Els nostres veïns en són uns quants: Sant Jordi, Cervera del Maestrat, Peníscola, Benicarló i Vinaròs.

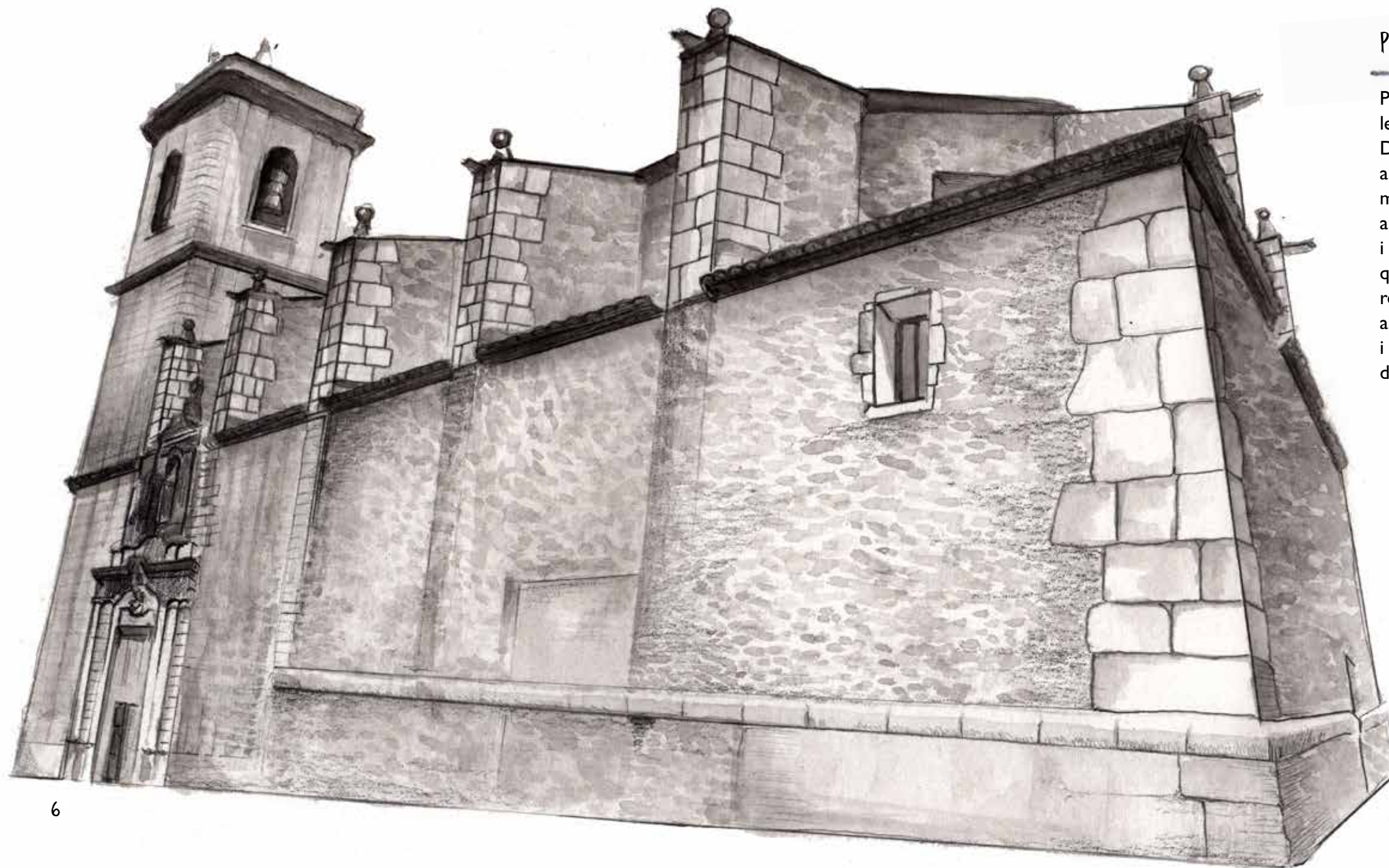

HISTÒRIA

Tot va començar el 12 de juliol de l'any 1234, quan n'Hug de Fullalquer atorgà a en Pere de Balaguer i a en Bernat de Puig la carta de població. Va ser en aquell moment quan Càlig es va formar com a poble, tot i existir molt temps abans. Uns segles després, exactament l'11 de gener de 1540, Càlig va passar de ser un lloc a tindre el títol de vila.

Durant els següents segles, Càlig va anar creixent a poc a poc i expandint-se fora del nucli vell. Per altra banda, també va patir diferents situacions de guerra i molt de sofriment, com en 1649 per la Guerra dels Segadors, en 1837 amb l'enfrontament sanguinari a causa de les Guerres Carlines, en 1885 amb la devastadora epidèmia del còlera o, més recentment, en 1956 amb una gran gelada que provocà un descens demogràfic important. En les últimes dècades, la Vila de Càlig ha continuat creixent i transformant-se per tal d'adaptar-se a nous temps.

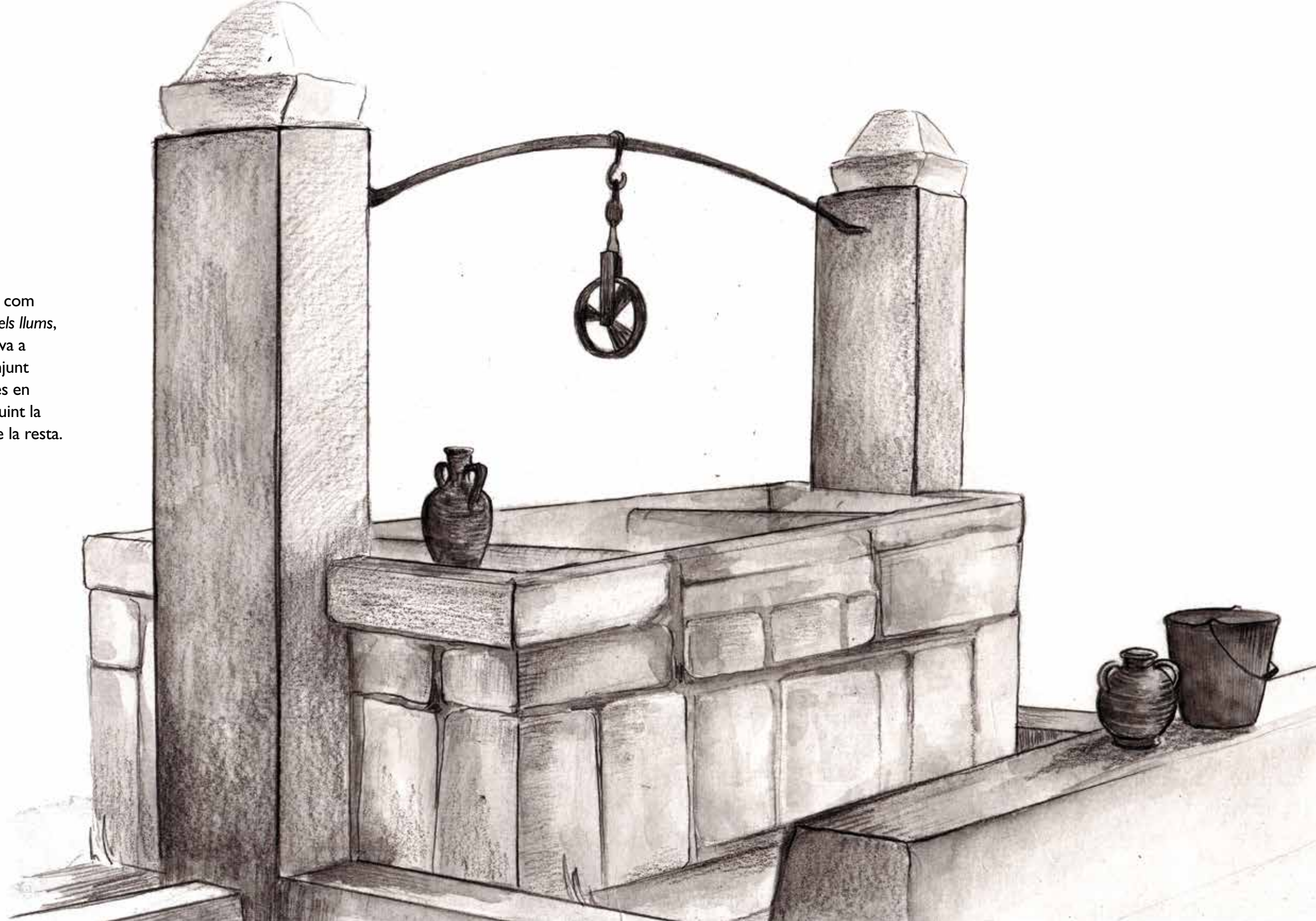

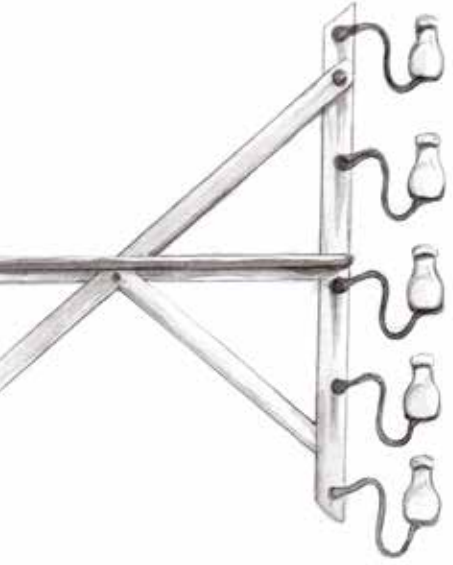

PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

Passejant pel nostre poble, són diverses les construccions que ens criden l'atenció. Destaquem la que és el símbol i dona nom a la nostra vila, la Torre del s. XIII. A pocs metres, hi ha l'Església parroquial dedicada a Sant Llorenç, el Convent de la Stma. Trinitat i la capella de la Maredeú dels Desemparats, que conformen el patrimoni arquitectònic religiós dins del nucli urbà. Continuant cap als afores, trobem la capella de Sant Josep i l'ermita de la Maredeú del Socors, un altre dels nostres elements d'identitat.

També conservem altres construccions com els peirons (*périols*), el aljubs, la *caseta dels llums*, i els diferents pous on antigament s'anava a buscar l'aigua per a l'ús diari. Tot un conjunt d'edificacions grans i petites que, alçades en èpoques ben diferents, han anat constituint la fesomia del poble que el distingeixen de la resta.

A més, tenim el Centre de Cultura, alçat a finals del segle XX sobre el solar de l'antic Centre Republicà (*Lo Centro*), un edifici amb molta història, habilitat com a escola i cinema durant la postguerra.

Si seguim mirant al passat, podrem descobrir altres construccions ja desaparegudes: la Casa Vallterra (*La Casa Gran*), l'edifici de telèfons, la Bassa Roja, la Bassa Nova, la de Mossén Manuel, els pous del Socors, el Canyo, el Calvari, alguns molins i cellers de propietat privada...

GASTRONOMIA

Però si Càlig és conegut, en bona part ho és per les seues pastes i els seus dolços. Molts d'ells sempre han estat lligats a les festes tradicionals, com per exemple, el rotllo de Sant Blai, les coquetes de Sant Antoni i de Sant Vicent, les farinoses i les mones de Pasqua, la prima de Santa Caterina i de Sant Nicolau i el massapà i el torró de la Fira del Socors. A més de tots aquests, cal afegir-ne molts d'altres com els pastissets de moniato, cabell d'àngel o carabassa, les magdalenes, les diferents coques (de viatge, de sal i oli, les seques amb sal o sucre...), els prims amb figues, el coc de moniato, el ràpid, de tomata i pebre vermell, diversitat de pans, els rotllos d'aiguardent i els de matafaluga, el braç de gitano, els *suspiros*, els *almendrados*, els carquinyols...

D'altra banda, des d'antic, els calijons tenim molts guisos i plats d'elaboració casolana, la majoria fets amb productes propis del nostre entorn, com ara l'olleta de cardets i fesols, el caldo de rata, les sopes de pa escaldades, l'olla de guixes, arròs amb pilotes, faves ofegades... o postres com els crespells, el codonyat, les figues seques amb ametles...

A més, l'afició per la caça i la cria casolana d'animals fa que no falte en la nostra cuina tradicional un bon plat de carn acompanyat amb una bona guarnició, tot cuinat amb l'oli de la terra.

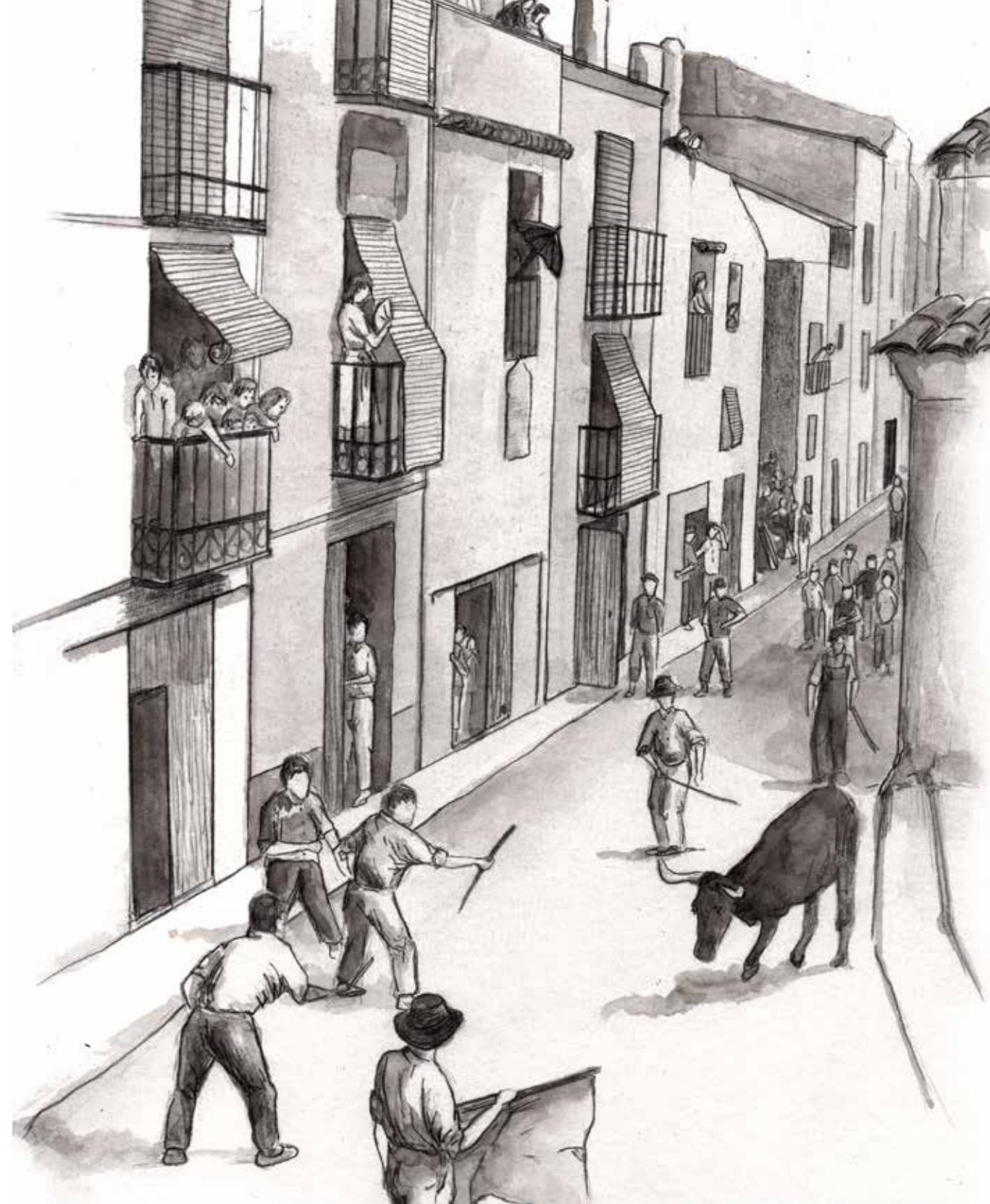

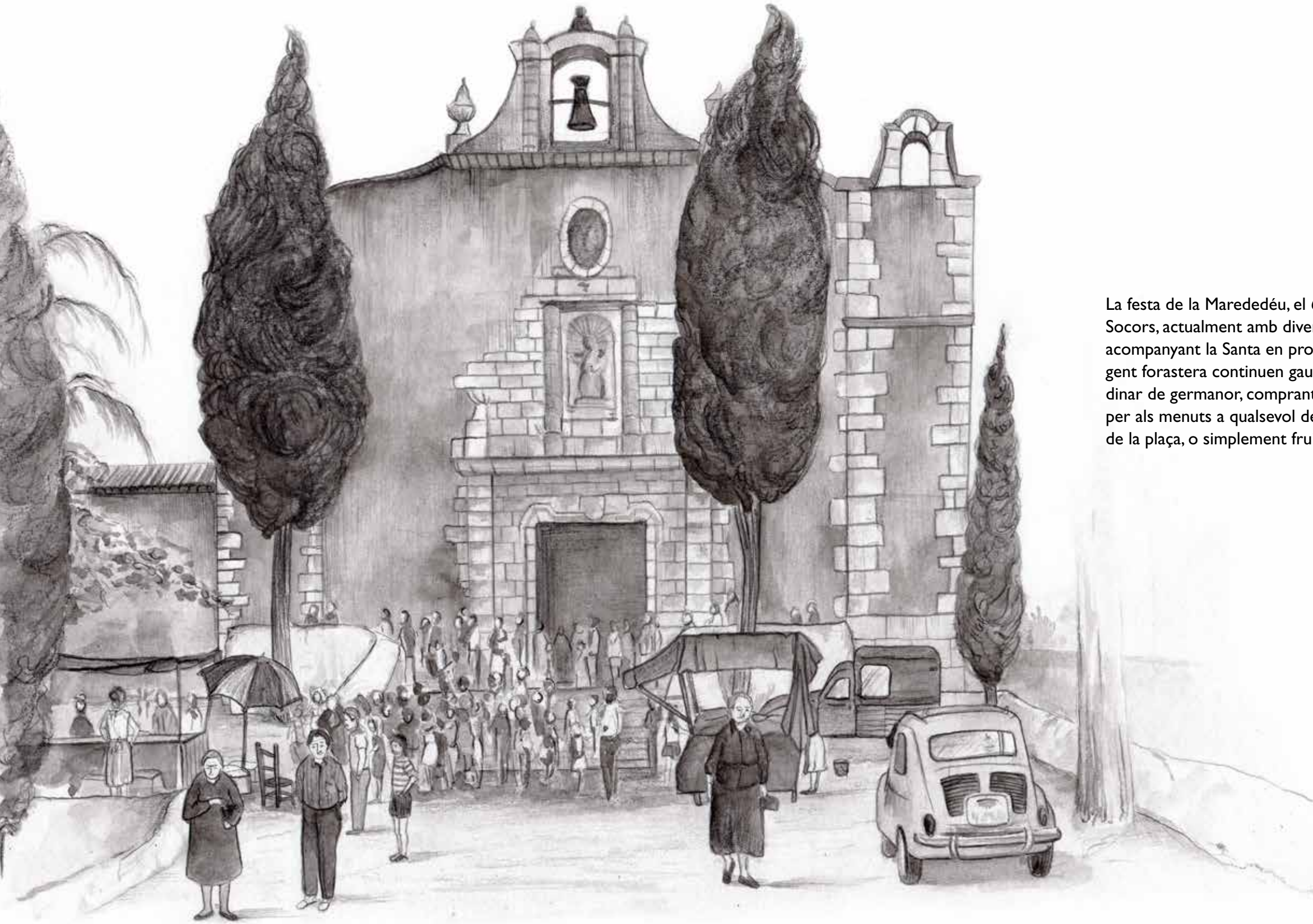

FESTES TRADICIONALS

Com ja hem mencionat en parlar dels menjars, són diverses les festes que celebrem en el poble de Càlig. No obstant, si cal remarcar algunes dates en el nostre calendari festiu, aquestes són el 10 d'agost i el 6 de setembre.

Les festes dedicades al patró Sant Llorenç, que se celebren durant la primera quinzena d'agost, arrepleguen gran nombre d'activitats de tot tipus: lúdiques, religioses, esportives i culturals. En destaquen el Pregó que en dona l'inici, la proclamació de les Reines i Dames d'Honor, la missa a Sant Llorenç, la desfilada de carrosses, les revetlles, el ball de la dansa i els bous de carrer i a la plaça. Algunes d'aquestes són d'origen més recent, però d'altres es troben ben arrelades en la tradició popular.

La festa de la MaredeDéu, el 6 de setembre, se celebra a l'ermita del Socors, actualment amb diversos festejos previs. El gran dia comença acompanyant la Santa en processó fins l'ermita. Els calijons i també gent forastera continuen gaudint de la festa al paratge amb un bon dinar de germanor, comprant torrons i massapà, bijuteria o joguines per als menuts a qualsevol de les parades que s'instal·len al voltant de la plaça, o simplement fruit del bon ambient i del comboi.

A més d'aquestes dues dates emblemàtiques, cal destacar-ne d'altres que també en són característiques, com la celebració de Pasqua berenant la mona i saltant a la corda, la pujada al Socors el dia de Santa Caterina a menjar-se la prima...

I com a bons calijons, també gaudim de la festa en honor a Sant Vicent Ferrer, una festivitiat de caire molt tradicional celebrada el primer dilluns després de Pasqua. En aquesta celebració —que des de fa uns anys s’avança al diumenge— la gent es reuneix a la plaça per escoltar les lloes al sant, veure el ball de la dansa i tastar les coquetes i el moscatell típics.

TREBALLS I OFICIS

Com hem vist, els calijons hem sabut i sabem divertir-nos, però Càlig també ha sigut des de sempre un poble de treballadors i treballadores, tant fora com dins de casa. Mirant cap al passat, puc afirmar que el nostre poble ha estat ple de gent que ha donat la seua vida i ha treballat durament per poder tirar endavant i oferir un millor futur a les generacions vinents. Aquest fet hauria de fer-nos sentir orgullosos i per això, hauríem de lluitar per tal de no descuidar allò que els nostres avantpassats van aconseguir després d'un llarg i dur sacrifici.

La vida del treballador calijó ha estat lligada des de sempre al camp. L'olivera, el garrofer, l'ametler i, darrerament, el taronger han sigut la producció bàsica i més important del camp calijó. Antigament, també es conreaven cereals com l'avena i l'ordi, alfals per als animals... i vinya, que a causa sobretot de la fil·loxera desaparegué.

De bon matí, era normal veure sortir del poble una corrua de gent, amb carro o a peu, de vegades famílies senceres, que se n'anaven cap al camp *-a difora-* per fer qualsevol de les feines que segons l'època de l'any calia fer: llaurar, entaular, aclarir, esbordimar, veremar, podar, sembrar, segar, batre i plegar la rebuda, fer llenya, cavar soques i vores, collir els fruits, fer marges amb pedra en sec... Al final del dia la imatge es repetia en direcció contrària.

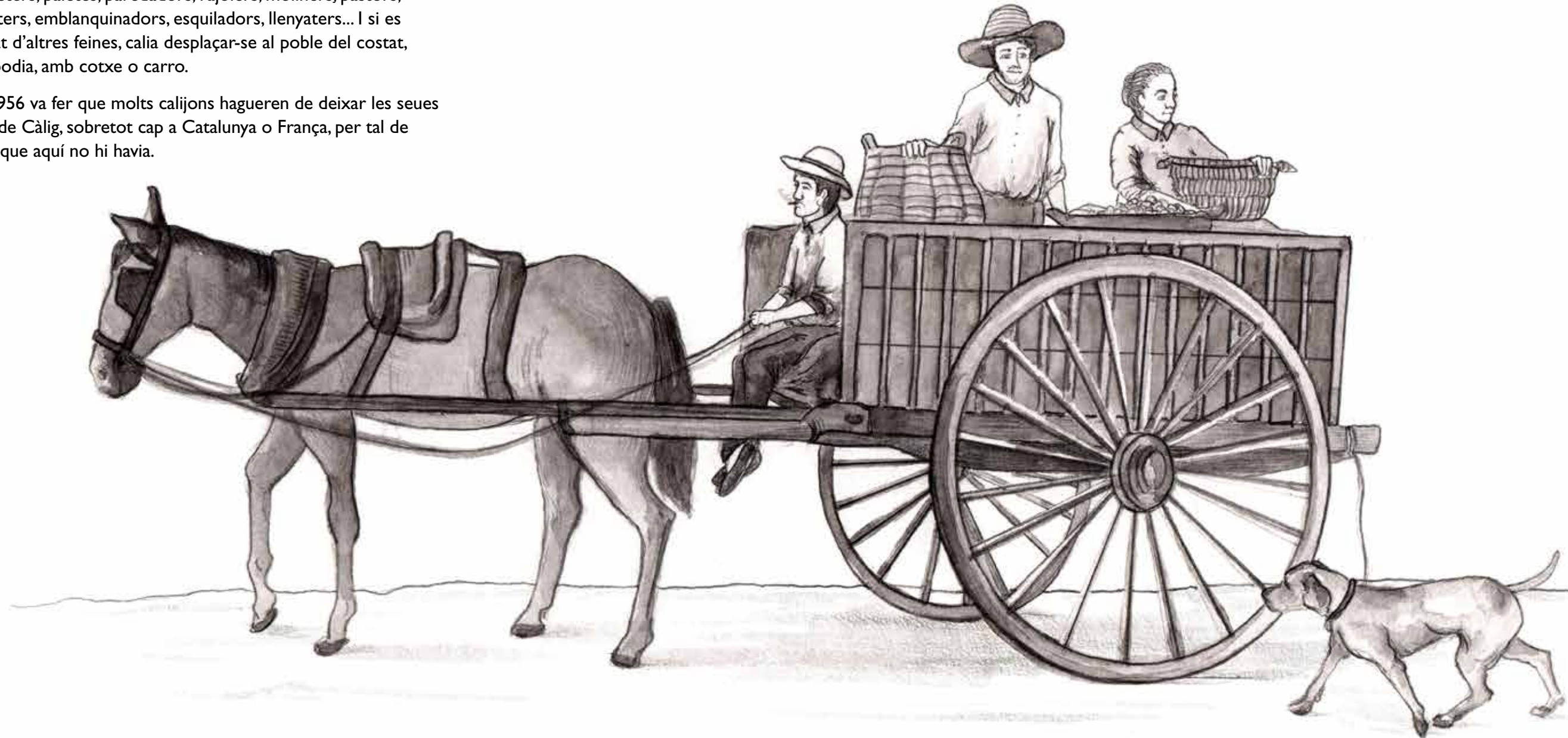
El temps passa i avui, igual que hem canviat els matxos pels tractors, anem apartant de la memòria objectes i llocs d'altres temps com, per exemple, la pastera per pastar la farina i fer pa, la burguera o la cuina econòmica per guisar, els trulls o els antics molins d'oli, els cellers on es feia el vi i tants d'altres.

Quasi totes les feines es feien a mà o amb l'ajuda de petites eines com ara les canyes per a batre, les uncles de llanda per plegar les olives, les soquetes per a segar...

També hi havia diferents oficis, però molts d'ells a poc a poc han anat desapareixent. A Càlig hi podíem trobar fusters, forners, ferrers, hostalers, carnisers, botiguers, sabaters, sastres, barbers, boters, saboners, carreters, paletes, paredadors, rajolers, moliners, pastors, matalapers, lleters, emblanquinadors, esquiladors, llenyaters... I si es tenia necessitat d'altres feines, calia desplaçar-se al poble del costat, a peu o, si es podia, amb cotxe o carro.

La gelada de 1956 va fer que molts calijons hagueren de deixar les seues terres i sortir de Càlig, sobretot cap a Catalunya o França, per tal de trobar la feina que aquí no hi havia.

Pel que respecta als més menuts, els qui podien anaven a escola per a aprendre a llegir, a escriure i a comptar, altres ajudaven els pares en les feines del camp, algunes xiquetes anaven a les monges per aprendre costura...

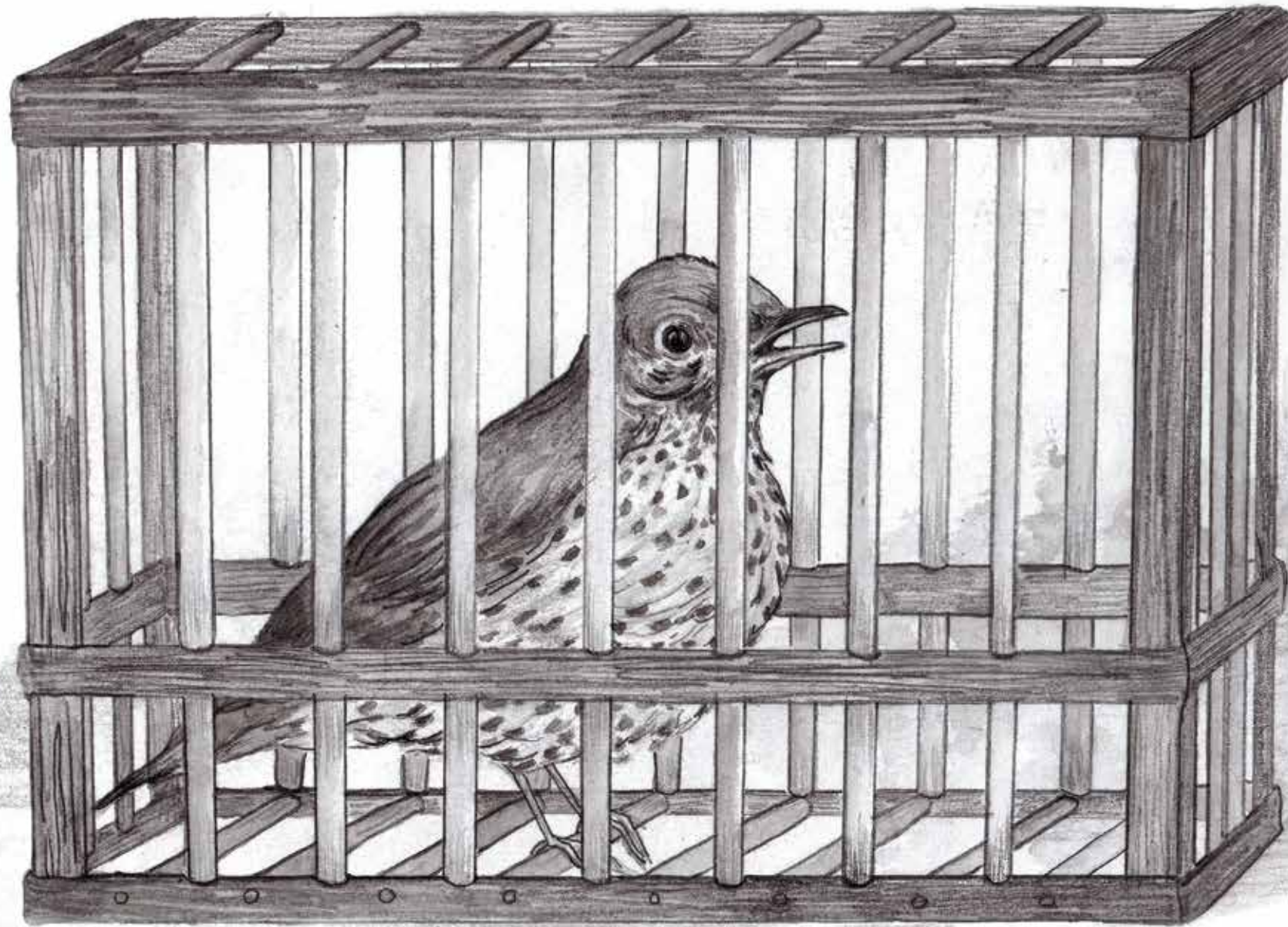
AFICIONS CALIIONES

Un dels esports amb més arrelament al nostre poble és el futbol. Vora els anys quaranta es va formar la Unió Deportiva Caligense, que va jugar en diversos camps construïts per diferents parts del poble. Han sigut molts els calijons i alguns forasters que han conformat al llarg dels anys l'equip de Càlig.

El ciclisme ha sigut un altre esport amb molts seguidors entre els calijons i que ha donat alguns destacables ciclistes. La pilota valenciana també va tindre el seu espai en un trinquet, situat al Carrer Sant Roc.

Però no només hi havia l'esport. Recordem l'Agrupació de Majorettes i Bandes de Cornetes i Tambors que junt amb les bandes de música i les danses populars han conformat part de la història del poble amenitzant molt dels actes amb el seu encant.

Arribada la tardor, arriba la cacera. Des de sempre, Càlig ha sigut un poble de caçadors de modalitats ben diferents. Tradicionalment, els ocells –el tord era el més cercat– es podien caçar amb cepets, al bassiol amb el filat, a l'encesa en nits ventoses; però la més popular del poble era la *barraca*. Entre octubre i novembre, era notable el comboi que la majoria de gent, grans i menuts, tenien pel costum d'anar a passar uns dies a la caseta del camp amb tota la família.

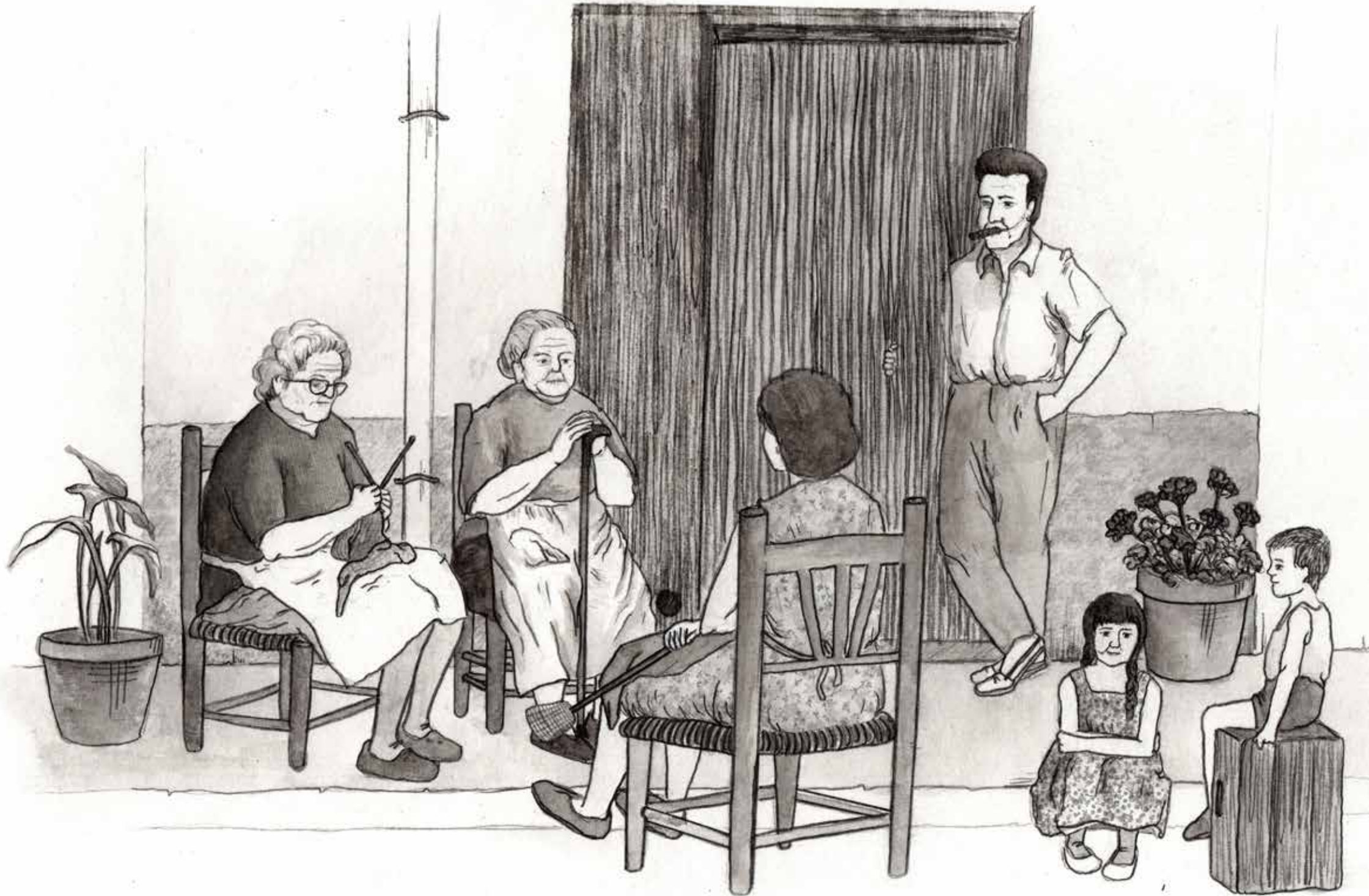
Sota les rames del garrofer –o de l'olivera–, envoltats de parets de pedra seca, el caçador preparava el visc per als espartons i cridava els ocells amb el cant del reclam o el *xoqueo* amb el mussol.

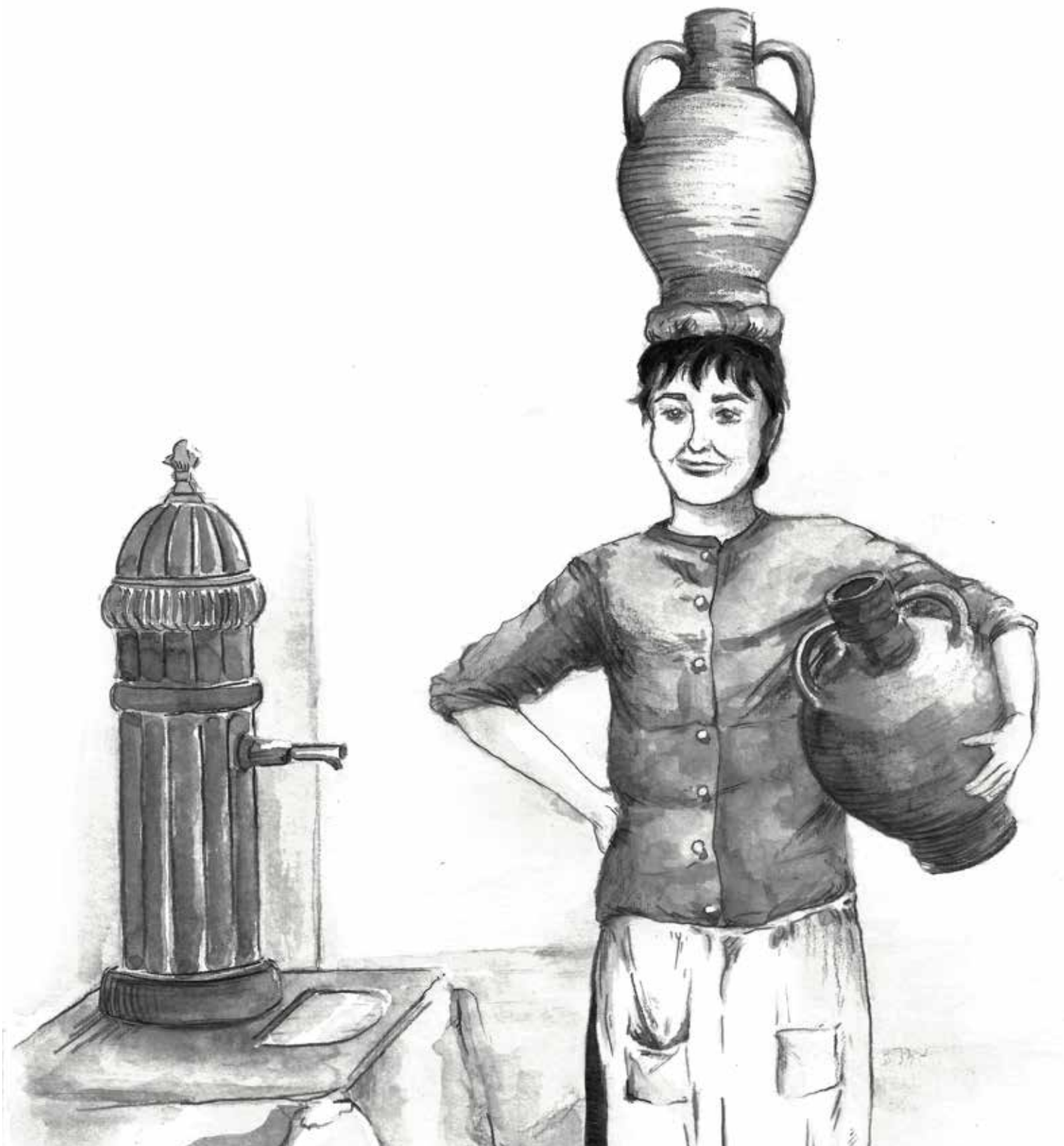
COSTUMS SOCIALS

Com en la majoria dels pobles, en cadascun dels seus carrers, en els seus edificis i en els seus voltants, la gent ha desenvolupat tot un seguit d'escenes ordinàries marcades per la humilitat i la naturalitat del dur treball al camp, ha sigut partícip d'uns ambients més quotidians i tranquils, i d'altres més festius... Per això, és important recuperar la memòria del poble, del qual ens hauríem de sentir orgullosos i estimar.

No cal fer molt de sacrifici per intentar conèixer el nostre passat. Escoltar, per exemple, les històries de la gent gran que va viure aquells anys i que ens conta la seua vida lligada als treballs de la terra, ens ofereix l'oportunitat de descobrir alguns costums i formes de vida dels calijons de fa dècades o recordar personatges que els nostres avis i pares encara tenen a la memòria.

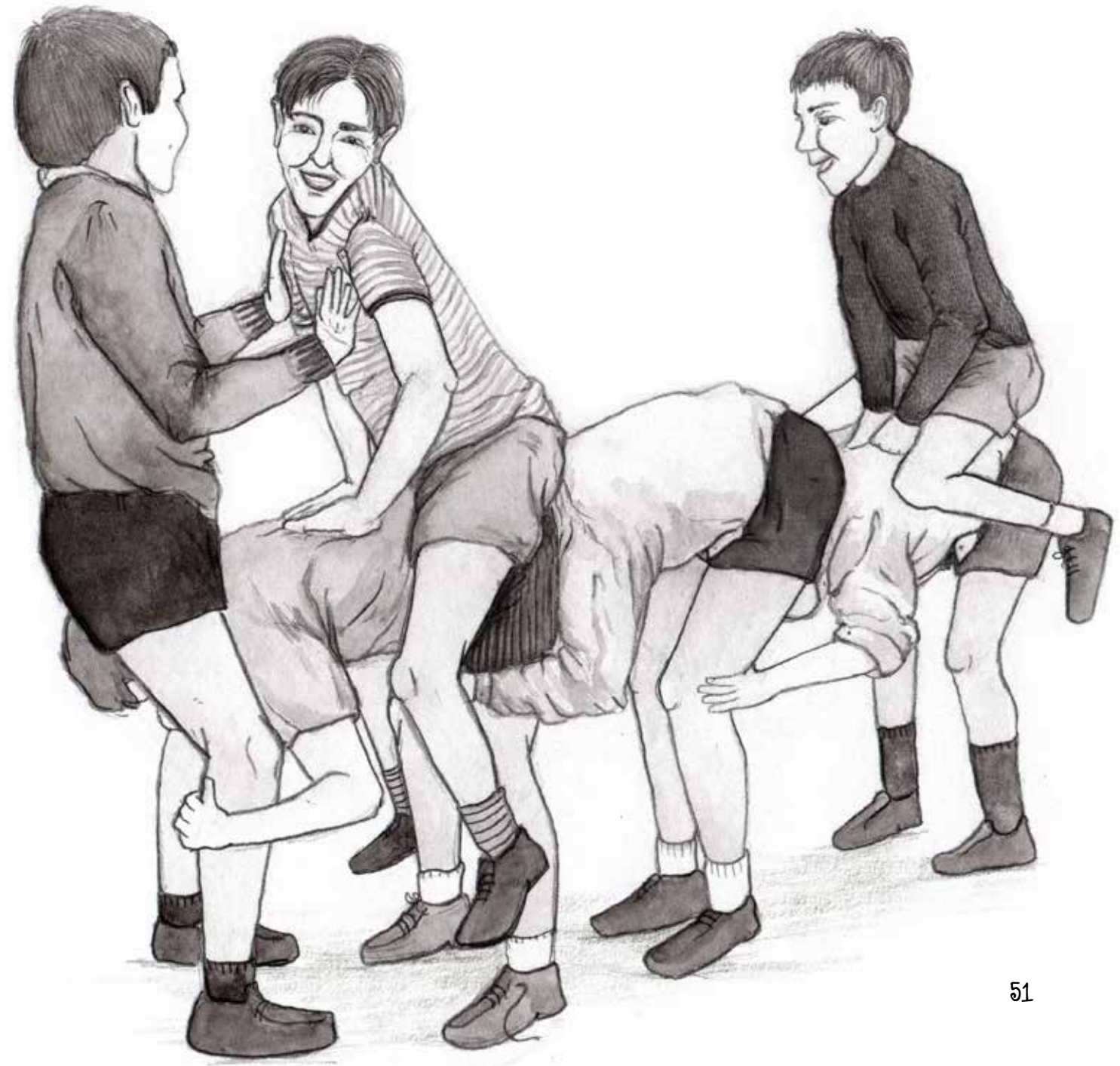
Que Càlig siga avui en dia tal com és, es deu a tot el bagatge que hem anat acumulant; per això, cal fer unes passes enrere i veure com era aquell poble que molts de nosaltres no hem pogut conèixer...

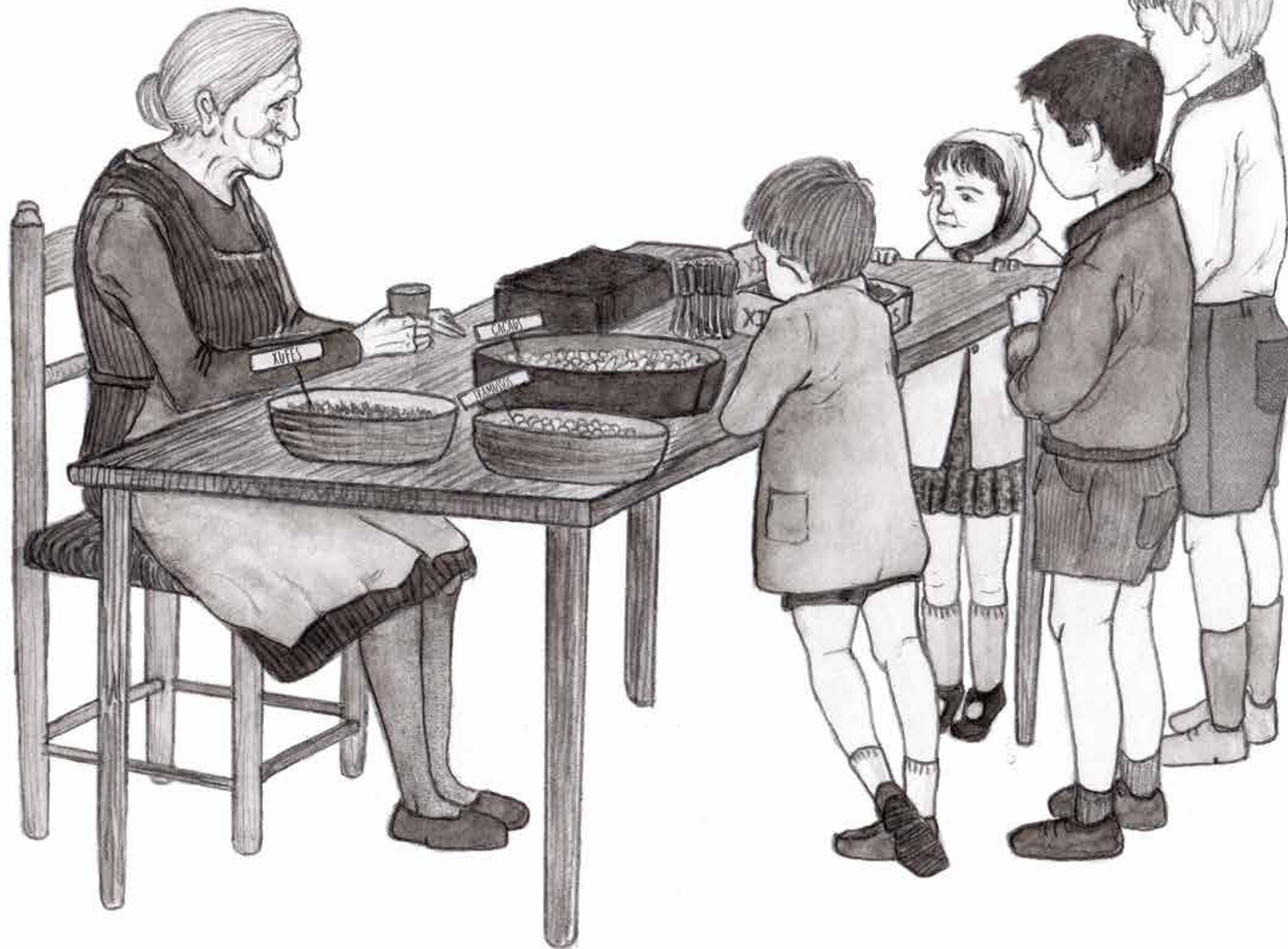

De segur que hem sentit parlar de com anaven, sobretot les dones, a buscar aigua diàriament als pous, a les fonts, a les basses i als anticsaljubs, amb un cànter al cap i l'altre a la cintura, fins que es va instal·lar la xarxa d'abastiment d'aigua potable al nostre poble.

... de com la canalla es divertia pels carrers jugant al *Roti*, a *Planto*, a *França i Espanya*, a *Sambori*, amb la *sarrompa*, a *Capitolet*, a *Fava ¡salta i paga!*... Fins i tot amb la llesca de pa amb xocolata, pa amb oli i sal o pa amb vi i sucre a la mà.

Molts diumenges, grans i menuts passaven a comprar cacaus, tramussos i xufes per la paradeta ambulat de la *Tia Vicenta* abans d'anar a veure una pel·lícula al Cine de Pedro o al de Camila.

Les feines de casa no eren fàcils, calia rentar la roba a mà, al safareig o al cossi amb sabó fet a casa amb sosa i oli. També s'acostumava a portar les peces grans al riu perquè s'eixugaren estenent-les al terra amb algunes pedres damunt, que les subjectaven de l'aire.

I de segur que, encara ara, hi ha qui recorda anar a casa Don Julio o Don Vicent, fer el vermut els diumenges al matí al bar de Testets, jugar a cartes al bar d'Enriquet, petar la xarrada a la fresca amb els veïns, conèixer la gent pel seu malnom, tindre "tios" i "ties" per tot el poble, vore el sereno pels carrers, el cine a la fresca, anar a buscar la pesseta a cals *agüelos*, espantar-se amb el *siginero*, haver de protegir-se al crit d' "aigua va!", anar a *doctrina*, a *costura* i a "pegar una volta i vore el convent".

Aquest és només un petit llistat d'algunes situacions que es vivien diàriament al nostre poble. Malgrat la seva desaparició, no hem d'oblidar d'on venim i quins són els motius de ser on som ara mateix... Perquè el benestar de què gaudim avui dia no ens ha vingut sol, sinó que ha arribat per l'esforç i el sacrifici de moltes persones durant molt i molt de temps.

Siga aquest el meu petit homenatge.

